

Додаток до листа
Інституту модернізації змісту
освіти
11.03.2020 № 22.1/10-643

**Інструктивно-методичні матеріали щодо проведення
Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних
навчальних закладів системи освіти у 2020 році**

Всеукраїнський конкурс рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти (далі – Конкурс) проводиться відповідно до Положення про Всеукраїнський конкурс рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 09 вересня 2014 р. № 1008, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25 вересня 2014 р. за № 1166/25943 та наказу Міністерства освіти і науки від 04.03.2020 № 376 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2020 році».

На Всеукраїнський конкурс будуть прийняті рукописи у таких категоріях: «Навчальні програми за напрямами позашкільної освіти» (далі - Навчальні програми) та «Навчальна література з позашкільної освіти» (далі - Навчальна література), а саме:

Навчальні програми	Військово-патріотичний напрям	Військово-патріотичний профіль
	Гуманітарний напрям	Соціальний, філологічний, суспільні профілі
	Дослідницько-експериментальний напрям позашкільної освіти	Наукове відділення «Мовознавство»
	Еколого-натуралістичний напрям	Лісівничий профіль
Навчальна література	Дослідницько-експериментальний напрям	Наукове відділення «Мовознавство»
	Еколого-натуралістичний напрям	Лісівничий профіль
	Науково-технічний напрям	Інформаційно-технічний профіль
	Художньо-естетичний напрям	Театральний профіль

Категорія «Навчальні програми за напрямами позашкільної освіти»

Навчальна програма з позашикільної освіти – це нормативний документ, що визначає мету, завдання, зміст, обсяг, порядок, способи організації освітнього процесу та вимоги до її результатів.

Порядок та технологія розроблення навчальних програм з позашкільної освіти визначені «Методичними рекомендаціями щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти» (лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 05 червня 2013 року № 14.1/10-1685).

Навчальні програми мають мати високий науковий рівень та враховувати досягнення науково-технічного прогресу, втілювати виховний потенціал, генералізувати навчальний матеріал на основі фундаментальних положень сучасної науки, групувати його навколо провідних ідей і наукових теорій, не містити надто ускладненого і другорядного матеріалу, реалізовувати міжпредметні зв'язки та ідею взаємозв'язку науки і практики, формувати вміння і навички вихованців, учнів і слухачів з визначеного напрямку діяльності.

Обов'язковою умовою є дотримання структури навчальних програм: пояснювальна записка, навчально-тематичний план, зміст програми, прогнозований результат, орієнтовний перелік обладнання (за потребою), літературу, додатки (за потребою).

Розподіл навчального матеріалу має відповідати віковим особливостям дітей та передбачати організацію освітнього процесу в гуртках, секціях, студіях та інших творчих об'єднаннях відповідно до їх класифікації за рівнями, визначеними Положенням про заклад позашкільної освіти та узгоджуватися з Типовими навчальними планами для організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України, затверджені наказом МОН від 22.07.2008 № 676.

Основними завданнями організації та планування освітнього процесу в гуртках, секціях, студіях та інших творчих об'єднаннях має бути реалізація компетентнісного методологічного підходу та формування пізнавальної, практичної, творчої та соціальної компетентностей. Компетентнісний підхід може поєднуватися з діяльнісним та особистісно-орієнтованим методологічними підходами.

Звертаємо увагу, що навчальні програми, розроблені на основі типових навчальних програм конкурсними вважатися не можуть.

Нагадуємо, що освітня діяльність творчих об'єднань *військово-патріотичного напрямку* має бути спрямована на забезпечення належного рівня підготовки вихованців, учнів і слухачів до військової служби. Особлива увага має бути приділена розвитку здатності до професійного самовизначення, творчого становлення, формування громадянської поведінки, патріотизму, любові до України.

Гуманітарний напрям. Метою формування і реалізації змісту гуманітарного напрямку позашкільної освіти має бути формування компетентностей особистості засобами суспільно-гуманітарних дисциплін. У змісті освіти гуманітарного напрямку пізнавальна компетентність має забезпечувати оволодіння поняттями, знаннями суспільно-гуманітарних наук (історії, права, філософії, громадянської освіти), мови та літератури, соціології, журналістики, психології, економіки тощо та передбачати вивчення основ характеристики явищ і процесів суспільного життя.

Еколого-натуралістичний напрям. У сучасних умовах основною метою формування і реалізації змісту цього напрямку позашкільної освіти є формування компетентностей особистості в процесі еколого-натуралістичної творчості. Пізнавальна компетентність має спрямовуватися на оволодіння вихованцями системою знань з основ природничих наук, зокрема лісогосподарських (лісознавство, лісівництво, дендрологія, паркознавство, ландшафтна архітектура, садово-паркове будівництво тощо).

Дослідницько-експериментальний напрям. Зміст освіти має сприяти залученню вихованців, учнів і слухачів до науково-дослідницької та експериментальної роботи в галузі «Мовознавство», а також створенню умов для творчого самовдосконалення та виявлення, розвитку і підтримки юних талантів та обдарувань.

Категорія «навчальна література з позашкільної освіти»

Навчальна література – це навчальні, навчально-методичні, методичні, навчально-наочні посібники, методичні комплекси (методичні рекомендації, навчальна програма та розробки занять до неї), хрестоматії, зібрання творів, словники (тлумачні, термінологічні та інші), енциклопедії, довідники, альбоми, атласи, які призначені для практичного використання в навчально-виховному процесі позашкільних навчальних закладів.

Всі види навчальної літератури мають текстологічно і за змістом відповідати визначеній навчальній програмі з позашкільної освіти. Література має бути оформлена відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Дослідницько-експериментальний напрям. Наукове відділення «Мовознавство» об'єднує у собі секції: «Українська мова», «Російська мова», «Іспанська мова», «Англійська мова», «Німецька мова», «Французька мова», «Польська мова».

Окрім раціонального розподілу теоретичної та практичної роботи, зміст рукописів має бути орієнтований на формування теоретичних основ мовознавства, усвідомлення мови як системи, розуміння всіх мовленнєвих явищ і процесів; забезпечення опанування фонетичних, лексичних і граматичних особливостей сучасної іноземної мови, специфіку функціонування різних мовних стилів; задоволення потреб практичного володіння навичками мовленнєвої діяльності відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти; опанування загальних засад методології наукової діяльності та компетентностей, задекларованих Концепцією Нової української школи, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру в галузі філології.

Зміст освіти *еколого-натуралістичного напрямку лісівничого профілю* має бути спрямований на опанування системою знань з основ лісознавства та лісівництва на засадах сталого ведення лісового господарства. Освітня діяльність має спрямовуватися на формування досвіду взаємовідносин людини з природою, збереження біологічного різноманіття лісових та урбо-екосистем, впровадження

природозберігаючих технологій, вмінь працювати з вимірювальними приладами та інструментами, оволодіння інноваційними технологіями вирощування лісових культур, виконання польових та камеральних досліджень, проведення науково-дослідницьких робіт з вивчення та відновлення лісових екосистем. Особлива увага має приділятися розвитку еколого-проектних умінь, дослідницьких, творчих здібностей, системного, просторового і логічного мислення, творчої уяви.

У процесі реалізації змісту цього профілю пріоритетним є формування стійкого інтересу до лісівничої освіти, ставлення до природи як унікальної цінності, особистої відповідальності за стан довкілля, розвиток екологічного мислення. Важливим є формування здатності вихованців, учнів і слухачів до професійного самовизначення з врахуванням соціально-економічних реалій життя, вибору траєкторії професійної кар'єри, здійснення освіти впродовж життя. Формування активної громадянської позиції, почуття патріотизму, любові до України – забезпечують соціалізацію молоді людини в інтересах сталого розвитку.

Серед основних умов підвищення якості освітнього процесу за лісівничим профілем є налагодження ефективного партнерства закладів освіти з лісовими господарствами та лісогосподарськими підприємствами, впровадження методів та прийомів лісової педагогіки, інтеграція учнівських лісництв в систему неперервної лісівничої освіти.

Інформаційно-технічний профіль науково-технічного напрямку позашкільної освіти потребує навчальної літератури, зміст якої відповідає сучасним вимогам та світовим тенденціям розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (робототехніка, штучний інтелект, біоінформатика, блокчейн, віртуальна та доповнена реальність).

Зміст освітньої діяльності має бути орієнтований на формування стійкого інтересу до науково-технічної творчості, потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні; застосування в повсякденному житті набутих компетентностей; формування стійкого інтересу до науково-технічної творчості, потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленню.

Важливим компонентом змісту освітньої діяльності за науково-технічним напрямом є виховання культури праці, формування мовної культури, комплексу особистісних якостей, потрібних людині як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства.

Складовим компонентом **художньо-естетичного напрямку** позашкільної освіти є театральний профіль до структури якого входять: театр ляльок, агітбригади, театр читця, театр естради театр мініатюр тощо.

Навчально-методичне забезпечення театального профілю потребує: посібників, методичних розробок, сценаріїв показових занять, авторських сценаріїв інтерактивно-візуального мистецтва (вуличний театр, де є інтерактивна містерія із залученням глядачів до дійства), авторських розробок практичних занять та сценаріїв (репетицій, відкритих занять, свят тощо).

Театральне мистецтво передбачає розширення і поглиблення знань про навколишній світ, що дає можливість виявити й розвинути різні сторони творчих здібностей і нахилів вихованців, учнів і слухачів.

Зміст театрального профілю має бути зорієнтований на вивчення кращих зразків українського та сучасного театрального мистецтва, формуванню досвіду театральної практичної діяльності, стійкого інтересу до художньої творчості, потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні

Експертна оцінка рукописів

При проведенні експертної оцінки рукописів рекомендуємо враховувати:

дидактичне структурування змістового наповнення, розподіл його змісту за пунктами, параграфами, розділами тощо;

наукова коректність змісту, повнота розкриття основних положень, використання сучасної загальноприйнятої науково-педагогічної термінології;

практична орієнтація змістового наповнення, пов'язаного з повсякденним життям, навчальними предметами, які вивчаються в закладах загальної середньої освіти;

спрямованість на формування у вихованців (учнів, слухачів) здатності використовувати здобуті знання в освітніх і життєвих ситуаціях для вирішення різноманітних практичних проблем;

відповідність віковим особливостям вихованців (учнів, слухачів);

чіткість формулювання висновків, правил і визначень, побудови текстів, логічний зв'язок між його частинами, доступність їх лексичного наповнення;

поєднання в тексті наукового і науково-популярного стилів, наявність інформаційного та емоційно-ціннісного компонентів змісту;

відповідність мови рукопису нормам літературної мови;

українознавче наповнення змісту рукопису;

спрямованість навчального матеріалу на розвиток навичок самоосвіти, інтересу до відповідного напрямку позашкільної освіти та виду діяльності;

формування й розвиток у вихованців (учнів, слухачів) здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях;

сприяння самореалізації особистості та професійному самовизначенню, підвищення її конкурентоспроможності;

наявність цікавої інформації, пов'язаної з навчальним матеріалом, завдань проблемно-пошукового характеру тощо;

дидактична доцільність системи завдань, пропонованих в рукописі;

достатня кількість прикладів для здійснення вихованцями (учнями, слухачами) самостійної освітньої діяльності;

логіка розміщення та використання ілюстративного матеріалу як самостійного або додаткового джерела інформації.

Зауважимо, що в експертному висновку має міститися розгорнута оцінка науковості змісту рукописів; в ньому має бути визначено повноту розкриття основних положень, рівень використання загальноприйнятої наукової методології, зазначено відповідність чи невідповідність сучасному рівню наукових знань

За умови відповідності вищезазначеним вимогам у кінці експертного висновку експерт обов'язково повинен зазначити відповідність чи невідповідність навчальної літератури сучасним науковим уявленням.

За результатами проведеної експертизи експерти оформляють експертні висновки окремо на кожен рукопис категорій «Навчальні програми з позашкільної освіти» та «Навчальна література за напрямами позашкільної освіти»; ставлять на ньому свій підпис та дату заповнення.

Засвідчуються результати проведеної експертизи підписом керівника департаменту (управління) освіти і науки обласних, Київської міської державної адміністрації та печаткою цієї установи освіти.

Експерти несуть персональну відповідальність за повноту аналізу рукопису, об'єктивність і обґрунтованість висновків.

Звертаємо увагу, що Конкурс повинен проходити на засадах відкритості, прозорості і гласності. Радимо хід проведення Конкурсу висвітлювати на офіційних веб-сайтах Організаторів.

Для участі у II етапі Всеукраїнського конкурсу документи переможців I етапу за напрямами позашкільної освіти та категоріями Конкурсу, а саме: заявка на участь у II етапі Конкурсу за формою згідно з додатком до Положення про проведення Всеукраїнського конкурсу;

висновок експертної комісії I етапу Конкурсу (до кожного рукопису окремо);

один примірник рукопису на паперовому та електронному носіях;

короткий звіт про проведення I етапу Всеукраїнського конкурсу оргкомітетами I етапу **до 15 вересня 2020 року** надсилаються за такими адресами:

04119, м. Київ, вулиця Дегтярівська, 38-44, Національний центр «Мала академія наук України» (навчальна література за дослідницько-експериментальним напрямом позашкільної освіти);

01021, м. Київ, Кловський узвіз, 8, Український державний центр позашкільний освіти (навчальна література за науково-технічним та художньо-естетичним напрямами позашкільної освіти);

04074, м. Київ, вул. Вишгородська, 19, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (навчальна література за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти);

03035, Київ, вул. Митрополита Василя Липківського, 36, Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», відділ наукового на навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи (навчальні програми за дослідницько-експериментальним, гуманітарним, еколого-натуралістичним та військово-патріотичним напрямами позашкільної освіти).

Документи, що надійдуть після зазначеної дати, розглядатися не будуть!